

POST

2 Μαΐου 2014
της Μιράντας Ξαφά

Πρωτογενές πλεόνασμα

Σε πρόσφατο άρθρο του στο Protagon, («Πρωτογενές Έλλειμμα», 24/4) ο κ. Βαρουφάκης αμφισβήτει την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος το 2013: «Από τα επίσημα στοιχεία προκύπτει ότι η Γενική Κυβέρνηση παρουσίασε έλλειμμα 2,1% του ΑΕΠ, χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψη η «ενίσχυση» των τραπεζών (και 12,7% αν ληφθεί υπ' όψη)». Μέχρι εδώ σωστά. Συνεχίζει όμως: «Έπι πλέον, το δημόσιο έχει και ληξιπρόθεσμα χρέος σε προμηθευτές του, που έπρεπε να έχουν καταβληθεί εντός του 2013. Με άλλα λόγια, το 2013, το ελληνικό κράτος δεν θα μπορούσε να καλύψει μισθούς, συντάξεις και αποπληρωμές προμηθευτών. Όπερ μεθερμηνεύμενο, το ελληνικό κράτος είχε πρωτογενές έλλειμμα [...] Η ΕΛΣΤΑΤ μας λέει ότι, για το 2013, κατέγραψε «λευκές τρύπες» 770 εκ. ευρώ στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και 4,7 δις ευρώ στα ασφαλιστικά ταμεία (από έλλειμμα 2,2 δις το 2012). Πιστεύει πράγματι κανείς ότι τα πτωχευμένα ασφαλιστικά ταμεία, και οι εξαθλιωμένοι δήμοι, έχουν τέτοια πλεονάσματα τα οποία να μπορούσε, έστω και εν δυνάμει, να χρησιμοποιήσει η κυβέρνηση για να πληρώνει μισθούς, συντάξεις και προμηθευτές; Σε καμία περίπτωση.»

Ο κ. Βαρουφάκης μπερδεύει τα δημοσιονομικά με τα ταμειακά στοιχεία. Τα στοιχεία που δημοσιεύει η Eurostat είναι σε δημοσιονομική βάση, δηλαδή οι υποχρεώσεις του Δημοσίου καταγράφονται τη στιγμή που δημιουργούνται (accrual basis) και όχι τη στιγμή που εκταμιεύονται (cash basis). Οι ληξιπρόθεσμες οφειλές εμφανίζονται την χρονιά που δημιουργήθηκαν, όχι την χρονιά που αποπληρώθηκαν. Καθυστερώντας πληρωμές, το κράτος κερδίζει τους τόκους που κανονικά θα έπρεπε να καταβάλλει, αλλά μειώνει τη ρευστότητα της οικονομίας, καθώς οι τελικοί δικαιούχοι είναι ιδιώτες προμηθευτές, συνταξιούχοι, ή φορολογούμενοι. Οι δημοσιονομικοί στόχοι που θέτει το ΔΝΤ στα προγράμματα σταθεροποίησης που χρηματοδοτεί, είναι πάντα σε δημοσιονομική βάση, ώστε να αποκλείστει η επίτευξη του στόχου με τη δημιουργία απλήρωτων υποχρεώσεων.

Τι δείχνουν λοιπόν τα στοιχεία του 2013; Η γενική κυβέρνηση περιλαμβάνει την κεντρική διοίκηση (κράτος, νομικά πρόσωπα, και ΔΕΚΟ), τους οργανισμούς κοινωνικής ασφαλίστης και τα κρατικά νοσοκομεία (OKA-ΔΝ), και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (OTA). Τα ασφαλιστικά ταμεία πλήρωσαν 4.2 δισ. ευρώ υποχρεώσεων, που εκκρεμούσαν από προηγούμενα χρόνια, με χρηματοδότηση από την κεντρική διοίκηση. Οι υποχρεώσεις αυτές είχαν ήδη εγγραφεί στο έλλειμμα των ταμείων (και της γενικής κυβέρνησης) τα περασμένα χρόνια, όταν δημιουργήθηκαν. Το 2013 που αποπληρώθηκαν, η χρηματοδότηση που έλαβαν τα ασφαλιστικά ταμεία από το κράτος κατεγράφη σαν έσοδο, βελτιώνοντας τον ισολογισμό τους κατά 4.2 δισ., ενώ αντίστοιχα χειροτέρευσε ισόποσα τον ισολογισμό του κράτους, χωρίς να επηρεάσει το ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης.

Συνολικά, το κράτος πλήρωσε 5.5 δισ. ευρώ ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις το 2013, εκ των οποίων 4.2 δισ. ήταν υποχρεώσεις των ταμείων, 0.7 δισ. υποχρεώσεις των OTA, και τα υπόλοιπα υποχρεώσεις αμιγώς του κράτους. Χωρίς αυτές τις πληρωμές, τα αποτελέσματα των OKA-ΔΝ και OTA θα ήταν πολύ χειρότερα (δηλ. δεν θα υπήρχαν οι «λευκές τρύπες» του κ. Βαρουφάκη), και του κράτους πολύ καλύτερα, αλλά το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης θα ήταν ακριβώς το ίδιο, εφόσον το έλλειμμα/πλεόνασμα σε δημοσιονομική βάση δεν επηρεάζεται από τις ταμειακές ροές.

Όπως αναφέρει η ανακοίνωση της ΕΛΣΤΑΤ για τα δημοσιονομικά στοιχεία των ετών 2010-2013 (14/4/14), το πρωτογενές ισοζύγιο όπως ορίζεται στο Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής (ΠΟΠ) διαφέρει από τον ορισμό της ΕΛΣΤΑΤ/Eurostat. Συγκεκριμένα, το ΠΟΠ αφαιρεί δαπάνες και έσοδα που δεν έχουν μόνιμο χαρακτήρα για να υπάρξει ακριβέστερη εικόνα της μεσοπρόθεσμης τάσης του ελλείμματος. Τέτοιες δαπάνες ή έσοδα είναι οι ανακεφαλαιοποιήσεις τραπεζών, τα έσοδα ιδιωτικοποιήσεων, καθώς και τα κέρδη που αποκόμισαν οι κεντρικές τράπεζες του Ευρωσυστήματος από ομόλογα του Ελληνικού δημοσίου (ANFAs και SMPs), τα οποία το Eurogroup αποφάσισε να χαρίσει στην Ελλάδα. Το ίδιο ισχύει για την αναδρομική μείωση των επιτοκίου των διμερών δανείων

που χρηματοδότησαν το πρώτο πρόγραμμα διάσωσης. Αυτά τα εφάπαξ έσοδα θεωρούνται από την τρόικα πηγή χρηματοδότησης του ελλείμματος. Με αυτές τις προσαρμογές το ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης διαμορφώνεται ως εξής:

Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (δις ευρώ)

	2010	2011	2012	2013
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης - ΕΛΣΤΑΤ				
'Έλλειμμα (-) / Πλεόνασμα (+) (% του ΑΕΠ)	-24.1 (-10.9)	-20.0 (-9.6)	-17.2 (-8.9)	-23.1 (-12.7)
Μείον:				
Στήριξη τραπεζών (% του ΑΕΠ)	1.0 (0.4%)	0.6 (0.3%)	-5.3 (-2.7%)	-19.3 (-10.6%)
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης Χωρίς στήριξη τραπεζών (% του ΑΕΠ)	-25.1 (-11.3%)	-20.6 (-9.9%)	-12.0 (-6.2%)	-3.8 (-2.1%)
Μείον:				
Τόκοι δημοσίου χρέους (% του ΑΕΠ)	-12.8 (-5.8)	-14.9 (-7.1%)	-9.7 (-5.0%)	-7.2 (-4.0%)
Πρωτογενές ισοζύγιο (% του ΑΕΠ)	-12.3 (-5.5%)	-5.7 (-2.7%)	-2.3 (-1.2%)	3.4 (-1.9%)
Μείον:				
Προσαρμογές ΠΟΠ (% του ΑΕΠ)	-1.4 (-0.6%)	-0.7 (-0.3%)	0.2 (0.1%)	1.9 (1.1%)
Πρωτογενές ισοζύγιο - ΠΟΠ (% του ΑΕΠ)	-10.9 (-4.9%)	-5.0 (-2.4%)	-2.5 (-1.3%)	1.5 (0.8%)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, EUROSTAT, και τελευταίες εκθέσεις ΔΝΤ και Επιτροπής.

Τέσσερα συμπεράσματα προκύπτουν από τα παραπάνω στοιχεία:

1. Το πρωτογενές πλεόνασμα 1.5 δισ. ευρώ (0.8% του ΑΕΠ) που επετεύχθη το 2013 δεν αρκεί για να καλύψει τόκους ύψους περίπου 7 δισ. ευρώ (4% του ΑΕΠ) το χρόνο. Αυτό σημαίνει ότι η δημοσιονομική προσαρμογή δεν θα ολοκληρωθεί παρά όταν δημιουργήσουμε πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 4% του ΑΕΠ, όπως προβλέπει το Μνημόνιο για το 2016.
2. Το «κούρεμα» των ομολόγων στα χέρια ιδιωτών και η μείωση του επιτοκίου πάνω στο επίσημο χρέος που συμφωνήθηκαν το 2012 μείωσαν στο μισό τους τόκους του δημοσίου χρέους, από 14.9 δισ. ευρώ το 2011 σε 7.2 δισ. το 2013. Όμως αυτή η μείωση (βάσει στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ/ EUROSTAT) οφείλεται εν μέρει στα 1.5 δισ. ευρώ που μας χάρισαν οι εταίροι μας με την μεταβίβαση των αποδόσεων των ελληνικών ομολόγων (ANFA/SMP). Όταν αυτές οι μεταβίβασεις λήξουν, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για να καλυφθεί η διαφορά.
3. Το επιτόκιο στα διμερή δάνεια του πρώτου πακέτου διάσωσης έχει ήδη μειωθεί σε Euribor συν 0.5% (δηλ. περίπου 0.6% σήμερα), και έχει δοθεί δεκαετής περίοδος χάρητος για τους τόκους των δανείων από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (EFSF). Επομένως τα περιθώρια για περαιτέρω μείωση των τόκων, και του πρωτογενούς πλεονάσματος που απαιτείται για την κάλυψη τους, είναι πολύ περιορισμένα. Η κυβέρνηση επομένως καλείται να εξηγήσει πώς ακριβώς θα αυξήσει τα πρωτογενή πλεονάσματα την περίοδο 2014-16 χωρίς πρόσθετα μέτρα.

4. Αποπληρωμή χρέους δεν πρόκειται να υπάρξει παρά όταν το πρωτογενές πλεόνασμα ξεπεράσει τους τόκους. Διαφορετικά μιλάμε απλώς για μείωση των δανεικών της τρόικας που χρειαζόμαστε για να είμαστε συνεπείς στις υποχρεώσεις μας.

Είναι αυτά τα αποτελέσματα συμβατά με τις πρόσφατες αποφάσεις της κυβέρνησης για διανομή «κοινωνικού μερίσματος»; Η συμφωνία με την τρόικα προέβλεπε ότι αν η κυβέρνηση επετύγχανε πρωτογενές πλεόνασμα το 2013, έναντι μηδενικού στόχου στο Μνημόνιο, θα μπορούσε να ξοδέψει το 70% του διατηρήσιμου πλεονάσματος (όπως ορίζεται από το ΠΟΠ) για κοινωνικές παροχές. Χωρίς αυτό το καρότο, τι κίνητρο θα είχε η κυβέρνηση να ξεπεράσει τον στόχο του μηδενικού πρωτογενούς πλεονάσματος; Το γεγονός ότι η κυβέρνηση ξόδεψε μόνο το ένα τρίτο του πρωτογενούς πλεονάσματος ύψους 1.5 δισ. ευρώ (525 εκ.), αντί για περίπου 1 δισ. που είχε δικαιώμα βάσει της συμφωνίας, σημαίνει ότι κρατάει απόθεμα (ορθώς) για τα επόμενα δύο χρόνια. Το ερώτημα επομένως δεν είναι αν το πρωτογενές πλεόνασμα υπάρχει, αλλά κατά πόσον είναι διατηρήσιμο, καθώς όλο και περισσότερα νοικοκυριά αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στη φορολογική λαϊλαπα των τελευταίων ετών.

*Η Μιράντα Ξαφά είναι οικονομολόγος και μέλος της κεντρικής επιτροπής της ΔΡΑΣΗΣ.